

Dolaylı Utanma Ölçeğinin Amerika Örnekleminde Geçerlik ve Güvenirliği

İrem Metin Orta
Atılım Üniversitesi

Ahmet Uysal
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Elif Helvacı
Başkent Üniversitesi

Gülçin Akbaş
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Jennifer L. Bryan
Houston Üniversitesi

Özet

Utanma, toplum içinde bireylerin sosyal normları ve beklentileri ihlal ettiği durumlarda meydana çıkan, kendilik bilincini artıran ve rahatsızlık verici bir duygudur. Son yıllarda artan çalışmalar bir başka kişinin utancı üzerinden benzer duyguların yaşanabildiğini göstermektedir. Başkalarının içine düştüğü utanç verici durumlara şahit olunması sonucunda ortaya çıkan bu duygusal tepkiye 'empatik utanma' veya 'dolaylı utanma' adı verilmiştir. Bu araştırmanın amacı, Amerika örnekleminde ($N = 616$) yapılan bir anket çalışmasıyla, dolaylı utanma ölçeğinin geçerlik ve güvenirliliğinin test edilmesi ve ilgili olabileceği düşünülen diğer değişkenlerle ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmanın bulgularına göre, dolaylı utanma eğilimi olan kişilerin utanmaya daha yatkın, olumsuz değerlendirilme korkusu daha yüksek, empati ve perspektif alma eğiliminin daha fazla ve benlik saygısının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra bulgular, dolaylı utanmanın sadece empati sonucu oluşan utanma duygusundan ibaret olmadığı fikrini desteklemektedir.

Anahtar kelimeler: Dolaylı Utanma, empati, perspektif alma, utanma

Abstract

Embarrassment is a self-conscious, unpleasant emotional response that results from violation of social conventions and expectations. Recent studies have shown that people may also experience embarrassment resulting from witnessing embarrassing behaviors of strangers. This emotional response to the mishaps of others is known as 'empathic embarrassment' or 'vicarious embarrassment'. The purpose of this study is to test the reliability and validity of Vicarious Embarrassment Scale in an American sample ($Ns = 616$) and examine its correlates with related constructs. As a result, people scoring higher in vicarious embarrassment also scored higher in susceptibility to embarrassment, fear of negative evaluation, empathy and perspective-taking, but scored lower in self-esteem. In addition, the findings suggest that vicarious embarrassment involves more than just empathy and perspective-taking.

Key words: Vicarious embarrassment, empathy, perspective-taking, embarrassment

Utanma, suçluluk ve gurur duyma ile birlikte kendilik bilinci ile ilgili ahlaki duygular sınıfında yer alan ve toplum içinde bireylerin sosyal normları ve beklentileri ihlal ettiği durumlarda meydana çıkan, rahatsızlık verici bir duygudur. Türkçe’de utanç (*shame*) ve utanma (*embarrassment*) kavramları birbiriyle karıştırılabilmektedir. Her ne kadar bu iki kavram hoşnutsuzluk uyandıran duyguları ifade etseler de öncülleri ve sonuçları açısından birbirlerinden farklılaşmaktadır (Tangney, Miller, Flicker ve Barlow, 1996). Örneğin, utanç (*shame*) utanmadan (*embarrassment*) daha yoğun yaşanan ve ahlaki yaptırımları olan bir duygudur. Bunun yanı sıra, utanma (*embarrassment*) dışarıdan kolayca gözlemlenebilen birbiri ardına gelen kızarma ve göz temasından kaçınma gibi birçok fiziksel tepkiyle sonuçlanırken (Stock, Lishner, Waits ve Downum, 2011), utanç (*shame*) bireyin kendisine öfkelenmesi, pişmanlık ve sorumluluk hissetmesiyle sonuçlanır. Utanmayı (*embarrassment*) suçluluktan (*guilt*) ayıran en belirgin fark ise olumsuz değerlendirmelerin ve pişmanlıkların, suçlulukta olduğu gibi davranışa değil, benliğe yönelik yapılmasıdır (Tangley ve ark., 1996). Bu çalışmada ele alınan duygu esas olarak toplum içerisinde küçük düşme anlamında kullanılan utanma duygusudur.

Utanç verici bir duruma düşen kişi, genellikle benlik imajının başkalarının gözünde zedelendiğine inanır (Sabini, Siepmann, Stein ve Meyerowitz, 2000; Tangney ve ark., 1996). Utanmayla birlikte verilen tepkiler, utanmanın hem utanan kişiye, hem de utanan kişiyi gözleyen kişi açısından çeşitli sosyal işlevleri olduğunu ortaya koymaktadır (Keltner, 1995). Örneğin, Modigliani (1971), utanan kişinin zedelenen sosyal imajını onarmak için daha fazla sosyal onay arayışında olacağını ve belki de bu nedenle daha fazla yardım etme davranışında bulunacağını söylemiştir. Semin ve Manstead’a (1982) göre utanmak, aktörün yapmış olduğu davranıştan dolayı pişman olduğu ve yapılan davranış için özür dilemekle eş değer bir durum olduğu anlamına gelebilir. Utanan kişiyi gözleyen kişilerde ise utanan kişiye karşı güven, hoşlanma ve affetme duyguları (Keltner ve Anderson, 2000; Miller, 1996) ile naziklik, empati ve destek davranışlarının ortaya çıktığı (Metts ve Cupach, 1989) gösterilmiştir. Bu görüşlere paralel olarak, yapılan araştırmalar sonucunda utanmanın sosyal bir özür fonksiyonunun olduğu, ayrıca kişinin olumlu sosyal davranışlarına ve sosyal ilişkilere bağlılığın bir işareti olarak değerlendirilebileceği ileri sürülmüştür (Feinberg, Willner ve Keltner, 2012).

Yıllardır yapılan araştırmalar, benlik ile ilgili değerlendirmelerin utanma duygusunda merkezi bir rolü olduğunu ortaya koysa da, son yıllarda artan çalışmalar bir başka kişinin utancı üzerinden benzer duyguların yaşanabildiğini göstermektedir (Miller, 1987; Krach ve ark., 2011; Uysal, Akbaş, Helvacı ve Metin, 2014). Ör-

neğin, televizyon ekranında herhangi bir kimsenin utanç verici bir duruma düştüğüne şahit olmak izleyen kişide utanma benzeri rahatsızlık verici bir duyguya yol açabilir. Bu tür başkalarının içine düştüğü utanç verici durumlara şahit olunması sonucunda ortaya çıkan duygusal tepkiye ‘empatik utanma’ (*empathic embarrassment*, Miller, 1987) veya ‘dolaylı utanma’ (*vicarious embarrassment*, Krach ve ark., 2011) adı verilmiştir. Başkasının yaptığı davranıştan dolayı utanmayı ifade eden empatik ve dolaylı utanma kavramları, aslında birbirinden farklı duyguları temsil eden kavramlardır. Aşağıda bahsedilecek olan teorik ve görgü araştırmalar da bu iki kavram arasındaki farkı desteklemektedir.

Empatik utanma kavramı 1987 yılında (Miller, 1987) literatüre kazandırılmış olmasına rağmen, bu konu üzerindeki çalışmalar çok kısıtlı sayıdadır. Diğer yandan, dolaylı utanma konusunda yapılan araştırmaların sayısında 2010 yılından sonra ufak da olsa bir artış gözlemlenmektedir. Dolaylı utanmayı kişiler arası farklılık değişkeni olarak ölçen “Dolaylı Utanma Ölçeği” yakın zamanda Uysal ve arkadaşları tarafından (2014) geliştirilmiştir. Araştırmacılar Türkiye örneğinde test edilen ve sekiz maddeden oluşan bu ölçeği kullanarak bazı insanların dolaylı utanmaya daha yatkın olduğunu ve dolaylı utanma eğiliminin utanmaya yatkınlık, empati, perspektif alma, benlik saygısı ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Uysal ve ark., 2014). Bunun yanı sıra dolaylı utanmanın, katılımcıların bir başkasının utanç verici bir performansını izlemeleri sonucunda ortaya çıkan utanma duygusunu, yukarıda bahsedilen kişilik özelliklerini kontrol edildikten sonra bile anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. Bu araştırmada ise Dolaylı Utanma Ölçeği’nin Amerika örneğinde geçerlik ve güvenilirliği ve bahsedilen değişkenlerle benzer ilişkiler gösterip göstermediği bir anket çalışması ile incelenmiştir.

Dolaylı utanma veya empatik utanma araştırmaları, bireylerin aktif olarak herhangi bir rol oynamasalar bile, utanç verici deneyimini aktaran veya toplum içerisinde utanç verici bir duruma düşen insanlara şahit olduklarında utanma hissetmelerinin olası olduğunu belirtir (Stocks ve ark., 2011). Araştırmacılar, empati kurabilme becerisiyle, bireylerin başkalarını gözlemlerken onların bakış açısını alabileceğini ve o kişinin hissettiklerini sanki gerçekten o insanın yerindeymiş gibi yaşayabileceklerini ifade etmektedir (Hawk, Fischer ve Van Kleef, 2011). Örneğin, televizyon programlarında seyirci ve bir jüri önünde çok kötü bir performans sergileyen yarışmacıyı izlemek bile utanmak için yeterli olabilir.

İzlenen kişi utanma belirtileri gösteriyorsa o kişi ile empati kurarak ortaya çıkan utanma anlaşılabilir. Ancak gözlemlenen kişi utanma belirtileri göstermese bile onun utanç verici bir duruma düştüğünü fark etmek kendi başına benzer tepkiler uyandırabilir (Hawk ve

ark., 2011; Krach ve ark., 2011; Miller, 1987). Bu durum dolaylı utanmanın sadece aktörün utanıp utanmadığına bağlı olmadığını, başka durumsal ve bağlamsal koşullardan da büyük ölçüde etkilendiğini göstermektedir (Miller, 1987).

Benlik ile ilgili başkaları tarafından doğrudan bir değerlendirmenin söz konusu olmadığı dolaylı utanma durumlarının nedenleri ve sonuçları açısından utanmaya ilişkisi hala tartışmalıdır. Dolaylı utanma konusunda yapılan az sayıda araştırmanın birçoğu dolaylı utanmada empati ve perspektif almanın rolüne odaklanmıştır. Bu çalışmalar, dolaylı utanmanın, utanma ile benzer süreçler olduğunu, benliğe yönelik tehdit algılanması yoluyla ortaya çıktığını ve utanmanın daha hafif formu olduğunu iddia etmiştir. Diğer taraftan, yakın zamanda yapılan bir çalışmada ise (Uysal ve ark., 2014) dolaylı utanmanın, utanmaya yatkınlık, perspektif alma, empati gibi değişkenlerden bağımsız olduğu gösterilmiştir. Dolayısıyla, bu duygusal tepki için empatik utanma yerine dolaylı utanma teriminin kullanılması daha uygun olacaktır.

Kısıtlı sayıdaki dolaylı utanma araştırmaları genel olarak, dolaylı utanmayı yordayan değişkenler üzerine yoğunlaşmıştır. Örneğin, Miller (1987) iki ayrı çalışmada, katılımcıların bir kısmını aktör olarak atayıp, bu katılımcılardan utandırıcı bir görev (ulusal marş söyleme, dans etme ya da sinir krizi geçirme) yapmalarını istemiş, diğer katılımcıları ise izleyici olarak atayarak aktörleri izlemelerini istemiştir. Miller (1987) bu yolla izleyicilerin aktörlerin utanma belirtilerine verdiği tepkileri incelemiştir. Araştırmanın sonuçları, dolaylı utanmada utanan aktörü tanıma, aktörle ilişki içerisinde olma ve yüksek empati becerisine sahip olma gibi çeşitli durumsal ve kişisel faktörlerin dolaylı utanmayı arttırdığı yönündedir. Bu araştırmalarda, empati yeteneği yüksek olan katılımcıların, dolaylı utanmaya daha yatkın olduğu bulunsu da utanmaya yatkın olmanın empatiden bağımsız olarak, kişileri dolaylı utanmaya daha yatkın hale getirdiği gösterilmiştir. Utanmaya yatkın kişilerde, aktörler objektif olarak utanma işaretleri gösterme de, dolaylı utanmanın meydana gelebildiğini gösterilmiştir. Miller'ın bu bulguları başka çalışmalar tarafından da desteklenmiştir (Hawk ve ark., 2011; Krach ve ark., 2011; Stocks ve ark., 2011).

Dolaylı utanmayı araştıran bir başka çalışmada, aktörün mimiklerinin gözlenmesi ve izleyicinin kendisini aktörün yerine koyarak onun bakış açısını alması yoluyla empati kurmanın empatik utanmaya yol açtığı fikrini test etmek için iki ayrı çalışma yapılmıştır (Hawk ve ark., 2011). Birinci çalışmada, katılımcılara bir dakika dans eden bir kadın videosu izletilmiş ve ne kadar utandıkları ölçülmüştür. Katılımcılarda, kadın eğer dans ederken utanma belirtileri gösteriyorsa (göz kaçırma, gülümseme, yüzüne, saçına ve kıyafetlerine dokunma

ve aşağı doğru kafa hareketleri gibi), utanma belirtileri göstermeden dans ettiği koşula göre daha fazla empatik utanma meydana gelmiştir. Beklenildiği üzere, utanmayı gösteren yüz ve vücut hareketleri, izleyen kişide empatik utanmanın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ancak katılımcılara “kendinizi izlediğiniz kadın yerine koyun” yönergesi verildiğinde, kadının utanma belirtileri göstermediği koşulda bile, katılımcılar utandıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, katılımcılar aktörün herhangi bir utanma belirtisi göstermediği durumda bile, dolaylı utanma yaşamışlardır. Bu bulgular kötü bir performans sergileyen aktör utanmasa bile, durumsal koşulların izleyicilerin utanmasına neden olabileceğini göstermektedir. İkinci çalışmada ise aktörde gözlemlenilen utanma işaretlerinin izleyen kişide otomatik olarak mimikleri taklit etmeye veya daha ileri bilişsel süreçlere (perspektif alma) yol açtığı ve bu iki farklı yol aracılığı ile de dolaylı utanmanın meydana geldiği gösterilmiştir. Benzer şekilde, bir başka çalışmada da kendini utanan kişinin yerine koymanın ve utanan kişiden hoşlanmanın, gözlemleyen kişide dolaylı utanma duygusunu arttırdığı bulunmuştur (Stocks ve ark., 2011).

Ancak dolaylı utanma, sadece utanan kişiyle aynı duyguları paylaşmak değildir. Aktörün utanma hissetmediği durumlarda da, bireyler aktörü izleyip kendilerinin o durumda nasıl hissedeceklerini düşünüp, onların bakış açısını alıp dolaylı utanma yaşayabilirler. İnsanlar, utanacak davranışı sergileyen aktörle hiçbir ilişki içerisinde olmasa ve aktörün içinde bulunduğu durumda hiçbir sorumluluğu olmasa da dolaylı olarak utanırlar (Miller, 1987). Benzer şekilde araştırmacılar, aktör yaptığı eylemden, içinde bulunduğu ortamdan utanmasa da, bu durumun farkında olmasa da, aktörün eylemi bilerek ya da yanlışlıkla yapmasından bağımsız olarak dolaylı utanmanın meydana gelebileceğini göstermiştir (Krach ve ark., 2011).

Bahsedilen çalışmalardan anlaşılacağı üzere, yapılan çalışmalar dolaylı utanmayı empati ve perspektif alma ile açıklamaktadır, hatta bu yüzden literatürdeki birçok çalışma bu tepkiyi empatik utanma olarak adlandırmaktadır. Diğer yandan, daha yakın zamanda yapılan çalışmalar dolaylı utanmanın sadece empatik bir utanma olmadığı fikrini ortaya koymaktadır. Örneğin, empatik utanmanın dolaylı utanma içerisinde daha özelleşmiş bir yol olduğu ve bu iki tip utanmanın, duyguya yol açan nöral mekanizmalar açısından da farklılaştığı öne sürülmüştür (Paulus, Müller-Pinzler, Westermann ve Krach, 2013). Bir diğer çalışmada, dolaylı utanmanın utanmaya yatkınlık, empati ve perspektif almadan bağımsız olup olmadığını incelenmiştir (Uysal ve ark., 2014). Yapılan çalışmada, katılımcılar bir şarkı yarışmasında kötü performans gösteren bir yarışmacının kısa bir video kaydını izlemiş ve arkasından duygularını rapor etmişlerdir. Bulgular Dolaylı Utanma Ölçeği-

nin videoyu izledikten sonra oluşan utanma duygusunu yordadığını göstermiştir. Daha da önemlisi, utanmaya yatkınlık, empati ve perspektif alma kontrol edildikten sonra bu etkinin hala anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bulgular dolaylı utanmanın sadece utanmaya yatkınlık ve empati ile açıklanamayacağını, dolaylı utanmanın bunlarla ilişkili fakat farklı bir duygu olduğunu desteklemektedir.

Dolaylı Utanmayla İlişkili Değişkenler

Empatik utanma araştırmaları daha önce de bahsedildiği gibi dolaylı utanmada empati ve perspektif almanın rolüne odaklanmıştır ve her iki değişkenle dolaylı utanma arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (örn., Hawk ve ark., 2011; Miller, 1987). Benzer şekilde, bu araştırmada Dolaylı Utanma Ölçeği ile perspektif alma ve empati arasında pozitif yönde anlamlı ilişki beklenmektedir. Empati ve perspektif almanın yanı sıra, dolaylı utanmanın çeşitli değişkenlerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Literatürde yapılan ilgili araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda utanma ve empatik utanmanın çeşitli kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir.

Bazı kişiler sosyal ortamdan ve koşullardan bağımsız olarak daha fazla utanma eğilimi gösterirler. Bu eğilim literatüre utanmaya yatkınlık olarak geçmiştir (örn., Kelly ve Jones, 1997; Miller, 1995). Miller'a (1995) göre utanmaya yatkın bireyler, davranışlarının sosyal normlara uygun olup olmadığı konusunda oldukça duyarlı ve diğerlerinin onları reddetmesi ve onaylamaması hakkında genel olarak endişe duyan, düşük özgüvene sahip kişilerdir. Bekleneceği gibi utanmaya yatkınlığı olan bireyler daha fazla dolaylı utanma eğilimi göstermektedirler (Miller, 1987; Uysal ve ark., 2014). Bu araştırmada da utanmaya yatkınlık ve Dolaylı Utanma Ölçeği arasında pozitif yönde fakat orta düzeyde bir ilişki beklenmektedir.

Utanma konusunda yapılan araştırmaların çoğunda, aktörün istenilen imajı diğerlerine çizememesinden dolayı utandırgı vurgulanır (Marcus, Wilson ve Miller, 1996). Utanmada kişilerarası ilişkileri göz önünde bulunduran bu yaklaşım, sosyal etkileşimin insanları belirli bir rolde veya benlikte davranmaları gerektiğine inandırdığını belirtir (Marcus ve Miller, 1999). Bu bağlamda olumsuz değerlendirilme korkusunun utanmayla ilişkili olması beklenmektedir. Bu beklentiyi destekler nitelikte, olumsuz değerlendirilme korkusunun utanmayı anlamlı ve pozitif yönde yordadığı gösterilmiştir (Miller, 1995). Benzer şekilde araştırmalar dolaylı utanmanın da olumsuz değerlendirilme korkusu ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Miller, 1987; Thornton, 2003). Bu araştırmada Dolaylı Utanma Ölçeği ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında pozitif yönde bir ilişki beklenmektedir.

Utanma ve empatik utanmayla ilişkilendirilen diğer önemli bir değişken de benlik saygısıdır. Araştırmalar benlik saygısının utanmayı negatif yönde yordadığını (Miller, 1995) ve benlik saygısı düşük olan katılımcıların daha fazla dolaylı utandıklarını göstermektedir (Miller, 1987; Thornton, 2003). Bu araştırmada da Dolaylı Utanma Ölçeği ve benlik saygısı arasında negatif yönde bir ilişki beklenmektedir.

Son olarak, utanma ve dolaylı utanma üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerden biri de kendilik bilincidir (self-consciousness). Araştırmalar başkaları tarafından gözlemlenen davranışlarının nasıl değerlendirileceği hakkında kaygılanan bireylerin, yani kendilik bilinci yüksek olan bireylerin utanmaya daha yatkın olduğunu göstermiştir (Edelmann, 1985). Başka araştırmalar da utanmaya yatkınlık ve kendilik bilinci arasında anlamlı ve pozitif ilişki bulmuştur (Kelly ve Jones, 1997; Miller, 1987; 1995). Benzer şekilde, bu çalışmada Dolaylı Utanma Ölçeği ve kendilik bilinci arasında pozitif bir ilişki beklenmektedir.

Ayrıca, son zamanlarda yapılan bir meta-analiz çalışması (Else-Quest, Higgins, Allison ve Morton, 2012), kendilik bilinciyle ilişkili duygularda cinsiyet farklılıklarını incelemiş ve kadın ve erkeklerin suçluluk ve utanç (*shame*) duygularında farklılaşırken, utanma (*embarrassment*) açısından benzer olduğunu göstermiştir. Aynı çalışmada yine etnik kökenin suçluluk ve utançla ilişkili bir aracı değişken olduğu ancak utanma üzerinde bir etkisi olmadığı gösterilmiştir. Yakın zamanda yapılan çalışmada ise (Uysal ve ark., 2014) dolaylı utanma duygusunun kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulgular ışığında, bu çalışmada dolaylı utanma üzerinde cinsiyet ve etnik kökenin etkisi test edilecektir ancak anlamlı bir fark beklenmemektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere bu çalışmanın amacı, Dolaylı Utanma Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliğini test etmektir. Bunun için, Amerika örnekleminde dolaylı utanmanın diğer değişkenlerle ilişkisini incelenerek ölçeğin geçerliği test edilmektedir. Bir ölçeğin farklı kültürlerde uyarlama çalışmasının yapılması, öncelikle o psikolojik kavramın farklı diller ve etnik gruplar arasında karşılaştırılmasına olanak sağlar (Savaşır, 1994). Dolayısıyla bu çalışmanın ikinci bir amacı da dolaylı utanma kavramının Türkiye örnekleminde dışında farklı bir kültürde benzer ilişkiler gösterip göstermediğini incelemektir.

Özetle, bu araştırmada Dolaylı Utanma Ölçeğinin utanmaya yatkınlık, empati, perspektif alma, olumsuz değerlendirilme korkusu, kendilik bilinci ile pozitif bir ilişki göstermesi, benlik saygısı ile de negatif bir ilişki göstermesi beklenmektedir. Ayrıca, bu değişkenlerin dolaylı utanmada açıkladığı toplam varyans incelenecektir. Dolaylı utanmadaki varyansın büyük bir kısmının bu değişkenlerden bağımsız olması beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar ve İşlem

Bu çalışmanın örneklemini Houston Üniversitesi öğrencilerinden (513 kadın, 103 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların ortalama yaşı 22 ($S = 4.90$) olup, yaş dağılımı 18 ile 62 arasındadır. Katılımcıların etnik dağılımı Latin Amerika kökenliler ($n = 185$, % 30) Avrupa kökenliler ($n = 145$, %23.5), Asya kökenliler ($n = 142$, %23), Afrika kökenliler ($n = 91$, %14.7) ve diğer etnik kökenliler ($n = 54$, %8.8) şeklindedir. Çalışma üniversitenin katılımcı havuzundaki kişilere duyurulmuş ve internet üzerinden verilen bağlantı ile ankete ulaşan katılımcılar, yaklaşık 25 dakika süren anketi doldurmuşlardır. Çalışmayı tamamlayan katılımcılara dersleri için ek puan verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Dolaylı Utanma. Katılımcıların başkalarının utanırdıcı ve küçük düşürücü davranışları karşısında hissettikleri utanma duygusunu ölçmek amacıyla 8 maddelik 'Dolaylı Utanma Ölçeği' kullanılmıştır (Uysal ve ark., 2014). Ölçek her iki dile ve kültüre hâkim kişiler tarafından İngilizce'ye çevrilmiş ve geri-çevirisi yapılarak ifadelerin uyumluluğu incelenmiştir. Ölçek maddelerinin Türkçe ve İngilizcesi Tablo 1'de verilmiştir. Katılımcılar bu maddeleri 7 dereceli Likert tipindeki ölçekte (1 = "Hiç katılmıyorum", 7 = "Tamamen katılıyorum")

değerlendirmiştir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, katılımcıların başkalarının küçük düşürücü ya da utanırdıcı davranışları karşısında hissettikleri utanma duygusunun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Geçmiş çalışma (Cronbach alfa = .94; Uysal ve ark., 2014) ile benzer bir şekilde ölçeğin İngilizce çevirisinin iç tutarlık katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

Utanmaya Yatkinlik. Katılımcıların utanmaya ne kadar yatkin olduklarını ölçmek amacıyla) 25 maddelik 'Utanmaya Yatkinlik Ölçeği' kullanılmıştır (Kelly ve Jones, 1997). Katılımcılar bu maddeleri (örn., "Bir topluluk önünde hata yaparsam kendimi küçük düşmüş hissedirim") 7 dereceli Likert tipindeki ölçekte (1 = "Hiç katılmıyorum", 7 = "Tamamen katılıyorum") değerlendirmiştir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, katılımcıların yüksek düzeyde utanmaya yatkin olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

Empati ve Perspektif Alma. Katılımcıların empati ve perspektif alma eğilimlerini ölçmek amacıyla Kişilerarası Tepkiselik Ölçeğinin iki alt ölçeği kullanılmıştır (Davis, 1980). Katılımcılar her biri 7 maddeden oluşan Empati (örn., "Benden daha talihsiz insanlara karşı sık sık hassasiyet ve şefkat duyguları taşırım") ve Perspektif Alma (örn., "Birine kızdığımda, genellikle onu kendi yerine koymaya çalışırım") ölçeklerini 7 dereceli Likert tipindeki ölçekte (1 = "Hiç katılmıyorum", 7 = "Tamamen katılıyorum") değerlendirmiştir. Ölçekten elde edilen

Tablo 1. Maddelerin Aldıkları Faktör Yükleri, Özdeğer ve Açıklanan Varyans Yüzdesi

	Ortak Faktör Varyansı	Açımlayıcı FA	Doğrulamalı FA
3. Toplum içinde başkalarının küçük düşmesinden utanırım. (I get embarrassed by others' public humiliation)	.78	.88	.89
6. Kalabalık bir ortamda herhangi biri hata yaparsa kendimi utanmış hissedirim. (I feel embarrassed if someone makes a mistake in a front of a crowd)	.75	.87	.84
4. İnsanların komik duruma düşmesinden utanırım. (I get embarrassed by people becoming an object of ridicule)	.74	.86	.87
7. Kendini rezil eden birini gördüğümde onun adına utanırım. (I feel embarrassed when I see someone disgracing himself/herself)	.73	.85	.81
2. Toplum içinde birinin aptalca şeyler söyleyip rezil olmasından korkarım. (I'm afraid of someone saying stupid things and being mortified in public)	.70	.83	.78
1. Başkalarının aptal duruma düşmesi beni endişelendirir. (I worry about others making a fool out of themselves)	.66	.81	.74
8. Toplum içinde kendini rezil eden birini izlemekten rahatsız olurum. (It makes me feel uncomfortable when I see someone disgrace himself/herself in public)	.59	.77	.70
5. Kurgusal karakterlerin (roman, film, tiyatro gibi) utanırdıcı duruma düşmesi beni de utanırır. (When fictional characters (e.g. novel, film, theater) embarrass themselves, I feel embarrassed, too)	.50	.71	.64
	Özdeğer	5.40	
	Açıklanan Varyans (%)	68	

yüksek puanlar, katılımcıların yüksek düzeyde empati ve perspektif alma becerilerine sahip olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla Empati ölçeği için .77, Perspektif alma ölçeği için .79 olarak bulunmuştur.

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu. Katılımcıların başkaları tarafından olumsuz değerlendirilmekten ne derece korktuklarını ölçmek amacıyla 12 maddelik ‘Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği’ kullanılmıştır (Leary, 1983). Katılımcılar bu maddeleri (örn., “Yanlış bir şey yapacağım ya da söyleyeceğim diye sıklıkla endişelenirim”) 7 dereceli Likert tipindeki ölçekte (1 = “Hiç katılmıyorum”, 7 = “Tamamen katılıyorum”) değerlendirilmiştir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, katılımcıların başkaları tarafından olumsuz değerlendirme korkularının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Maddelerin birinde oluşan yazım hatası veri toplama işlemi bittikten sonra fark edildiğinden değerlendirmede 11 madde kullanılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .91 olarak bulunmuştur.

Benlik Saygısı. Katılımcıların benlik saygısını ölçmek amacıyla 10 maddelik ‘Benlik Saygısı Ölçeği’ kullanılmıştır (Rosenberg, 1965). Katılımcılar bu maddeleri (örn., “Birçok olumlu özelliğimin olduğunu düşünüyorum”) 7 dereceli Likert tipindeki ölçekte (1 = “Hiç katılmıyorum”, 7 = “Tamamen katılıyorum”) değerlendirmiştir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, katılımcıların benlik saygılarının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

Kendilik Bilinci. Katılımcıların kendilik bilincini ölçmek amacıyla, üç boyuttan oluşan 22 maddelik ‘Kendilik Bilinci Ölçeği’ kullanılmıştır (Fenigstein, Scheier ve Buss, 1975; Scheier ve Carver, 1985). Bu ölçekteki boyutlar, 9 maddeden oluşan özel kendilik bilinci (Private self-consciousness, örn., “Kendim hakkında çok düşünürüm”), 7 maddeden oluşan görünür kendilik bilinci (Public self-consciousness, örn., “Kendimi başkalarına nasıl tanıtacağıma çok özen gösteririm”) ve 6 maddeden oluşan sosyal kaygıdır (Social anxiety, örn., “Yeni ortamlarda utangaçlığımı yenmem zaman alır”). Katılımcılar bu maddeleri 7 dereceli Likert tipindeki ölçekte (1 = “Hiç katılmıyorum”, 7 = “Tamamen katılıyorum”) değerlendirmiştir. Her bir boyuttan elde edilen yüksek puanlar, katılımcıların o boyuttaki kendilik bilincinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı özel kendilik bilinci için .74, görünür kendilik bilinci ve sosyal kaygı için .83 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Dolaylı Utanma Ölçeğinin Faktör Yapısı

Dolaylı utanma ölçeğinin yapısını incelemek amacı ile açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısının (.90) oldukça yüksek olması ve Bartlett testinin anlamlı çıkması ($\chi^2_{28} = 3761.86, p < .001$) faktör analizinin yapılmasının uygun olduğunu göstermiştir. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda maddeler, özdeğeri 1’den büyük olan ve toplam varyansın %68’ini açıklayan tek bir faktör altında toplanmıştır. Maddelerin aldıkları faktör yükleri .71 ve .88 arasında değişmektedir (bkz. Tablo 1).

Açımlayıcı faktör analiziyle elde edilen yapının doğrulanması amacıyla ise doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. LISREL 8.51 programı ve maksimum olabilirlik tekniği kullanılarak yapılan analizde modelin uyumu, Kikare uyum testi (Chi-Square Goodness), İyi-lik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index-GFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normleştirilmemiş Uyum İndeksi (Non-Normed Fit Index, NNFI), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) gibi uyum indeksleri ile test edilmiştir. Bu uyum indekslerimde genelde olduğu gibi GFI, CFI, NNFI > .95 ve RMSEA < .08 ölçüt olarak alınmıştır (Hu ve Bentler, 1999).

Yapılan analiz sonucunda elde edilen uyum indeksleri şunlardır: $\chi^2_{20} = 433.5, p < .001, \chi^2/df = 21.6, RMSEA = .18, NNFI = .85, CFI = .89, GFI = .85$. Bu değerlerden bazılarının kabul edilebilir düzeyde olmadığı görülmüş ve önerilen bazı değişimler yapılmıştır. Bu doğrultuda, dolaylı utanma maddelerinden 1 ve 2, 7 ve 8 ile 5 ve 6 numaralı maddelerin hata kovaryansları ilişkilendirilmiştir¹. Yapılan değişim sonucunda dolaylı utanma ölçeğine ilişkin model uyumunun istatistiki olarak kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2_{17} = 68.35, p < .001, \chi^2/df = 4, RMSEA = .07, NNFI = .98, CFI = .99, GFI = .97$). DFA sonucunda maddelerin aldığı yükler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Dolaylı Utanma Ölçeğinin Diğer Değişkenlerle İlişkisi

Öncelikle dolaylı utanma, utanmaya yakınlık, empati ve perspektif alma değişkenlerinde cinsiyet ve etnik farklılıkları olup olmadığı açımlayıcı olarak incelenmiştir.

Kadın ve erkek katılımcılar, utanmaya yakınlık ($Ort_{Kadın} = 3.95, S_{Kadın} = 1.16, Ort_{Erkek} = 3.65, S_{Erkek} = 1.20, t_{612} = 2.4, p = .02$) ve empati ($Ort_{Kadın} = 5.40, S_{Kadın}$

¹ 1 ve 2 numaralı maddeler ile 7 ve 8 numaralı maddelerde cümleler anlam açısından benzerlik göstermektedir. Fakat, 5 ve 6 numaralı maddelerin hata kovaryansının ilişkilendirilmesinde modelin önerisi temel alınmıştır.

Tablo 2. Pearson Korelasyon Katsayıları, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1. Dolaylı Utanma	.93									
2. Utanmaya Yatkınlık	.49**	.94								
3. Empati	.18**	.09*	.77							
4. Perspektif Alma	.14*	-.04	.44**	.79						
5. Benlik Saygısı	-.30**	-.52**	.22**	.17**	.90					
6. Özel Kendilik Bilinci	.33**	.28**	.30**	.26**	-.08	.74				
7. Görünür Kendilik Bilinci	.35**	.61**	.22**	.06	-.21**	.50**	.83			
8. Sosyal Kaygı	.34**	.80**	.08	-.03	-.37**	.22**	.49**	.83		
9. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	.45**	.77**	.15**	-.03	-.43**	.35**	.70**	.62**	.91	
	<i>Ort.</i>	3.74	3.90	5.30	5.00	5.40	4.91	4.85	4.19	4.22
	<i>S</i>	1.55	1.17	.97	.99	1.16	.91	1.11	1.35	1.25

* $p < .05$, ** $p < .001$

Not. Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları diagonalde gösterilmiştir.

= .94, $Ort_{Erkek} = 4.79$, $S_{Erkek} = .95$, $t_{614} = 6$, $p < .001$) değişkenlerinde anlamlı farklılıklar göstermiştir. Kadınların empati becerilerinin erkeklere göre daha fazla olması geçmiş çalışmalarla (örn., Davis, 1980) tutarlıdır. Diğer yandan, önceki bulgularla (Uysal ve ark., 2014) örtüşen şekilde dolaylı utanma ölçeğinde kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($Ort_{Kadın} = 3.73$, $S_{Kadın} = 1.55$, $Ort_{Erkek} = 3.76$, $S_{Erkek} = 1.60$, $t_{613} = -.16$, $p = .87$).

Bir diğer demografik değişken olan etnik farklılıklara bakıldığında, (etnik kökenini belirtmeyen katılımcılar çıkarıldığında) Asya kökenli katılımcıların ($Ort. = 4.17$, $S = 1.10$), Afrika ($Ort. = 3.63$, $S = 1.07$) ve Latin kökenli ($Ort. = 3.85$, $S = 1.17$) katılımcılardan daha fazla utanmaya yatkınlık gösterdikleri, Avrupa kökenli ($Ort. = 3.97$, $S = 1.21$) katılımcıların da Afrika kökenli ($Ort. = 3.63$, $S = 1.07$) katılımcılardan daha fazla utanmaya yatkınlık gösterdikleri bulunmuştur ($F_{3,557} = 4.58$, $p = .004$). Diğer yandan, dolaylı utanma ölçeğinde etnik gruplar arasında herhangi bir anlamlı fark bulunmamıştır ($F_{3,558} = 1.14$, $p = .33$).

Değişkenlerin Pearson korelasyon katsayıları, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, dolaylı utanma, utanmaya yatkınlık ($r = .49$, $p < .001$), empati ($r = .18$, $p < .001$), perspektif alma ($r = .14$, $p = .001$), olumsuz değerlendirilme korkusu ($r = .45$, $p < .001$) ile anlamlı düzeyde ve pozitif yönde ilişkili; benlik saygısı ($r = -.30$, $p < .001$) ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Dolaylı utanmanın kendilik bilinci alt ölçekleri ile ilişkisi incelendiğinde, özel kendilik bilinci ($r = .33$, $p < .001$), görünür kendilik bilinci ($r = .35$, $p < .001$) ve sosyal kaygı ($r = .34$, $p < .001$) değişkenleri ile anlamlı düzeyde ve

pozitif yönde ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Bu bulgular beklenen yönde olup, dolaylı utanma ölçeğinin geçerliğini desteklemektedir.

Bu değişkenlerin dolaylı utanma ölçeğinde ne kadar varyans açıkladığını incelemek amacıyla utanmaya yatkınlık, empati, perspektif alma, benlik saygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve kendilik bilinci ölçekleri, dolaylı utanma ölçeğinin yordayıcısı olarak çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sosyal kaygı ölçeği ve utanmaya yatkınlık ölçeği arasında çok yüksek korelasyon ($r = .80$, $p < .001$) olduğundan sosyal kaygı alt boyutu analize katılmamıştır. Bulgulara göre empati ($\beta = .07$, $p = .08$) ve görünür kendilik bilinci ($\beta = -.09$, $p = .10$) dışında diğer bütün değişkenler dolaylı utanmayı anlamlı düzeyde yordamaktadır ($F_{7,565} = 37.4$, $p < .001$). En güçlü yordayıcı utanmaya yatkınlık olarak gözükmektedir ($\beta = .32$, $p < .001$). Ardından sırasıyla özel kendilik bilinci ($\beta = .19$, $p < .001$), olumsuz değerlendirilme korkusu ($\beta = .16$, $p = .01$), perspektif alma ($\beta = .10$, $p = .01$) ve benlik saygısı ($\beta = -.09$, $p = .04$) dolaylı utanmayı anlamlı olarak yordamaktadır. Fakat bütün bu ölçekler dolaylı utanmadaki varyansın sadece %32'sini açıklamaktadır ($R^2 = .32$, $p < .001$). Bu bulgular da dolaylı utanmanın sadece bu değişkenler ile açıklanamayacağını ve bunlardan bağımsız bir değişken olduğu fikrini desteklemektedir.

Sonuç olarak, bulgular daha önce Türkiye örneklemeyle yapılan çalışmaların bulgularıyla (Uysal ve ark., 2014) örtüşmektedir. Dolaylı utanma, utanmaya yatkınlık, empati, perspektif alma, olumsuz değerlendirilme korkusu, özel kendilik bilinci, görünür kendilik bilinci ve sosyal kaygı ile pozitif yönde; benlik saygısı ile negatif yönde ilişkilidir. Bunun yanı sıra, cinsiyet ve etnik gruplar arasındaki farkların dolaylı utanmada değil de

empati ve utanmaya yatkınlıkta görülmesi, ayrıca dolaylı utanmanın utanmaya yatkınlıktan bağımsız diğer değişkenlerle olan ilişkisi, bu duygunun, sadece empati sonucu oluşan utanma duygusundan ibaret olmadığı fikrini desteklemektedir.

Tartışma

Bu araştırmada dolaylı utanma ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği Amerika örnekleminde test edilmiştir. Araştırmanın bulguları Dolaylı Utanma Ölçeğinin Amerika örnekleminde, Türkiye örneklemindekine (Uysal ve ark., 2014) benzer bir yapı gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçeğin tek boyutlu olduğu doğrulanmış ve diğer değişkenlerle daha önceki bulgulara benzer örüntüler elde edilmiştir. Dolaylı utanma eğilimi olan kişilerin utanmaya daha yatkın, olumsuz değerlendirilme korkusu daha yüksek, empati ve perspektif alma eğiliminin daha fazla ve benlik saygısının ise daha düşük olduğu söylenebilir.

Utanmaya yatkınlık ve dolaylı utanma arasında orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, dolaylı utanmayla ilgili diğer kişilik değişkenleri, dolaylı utanma ölçeğinin yordayıcısı olarak regresyon analizine sokulduğunda, dolaylı utanma ölçeğindeki varyansın sadece yüzde otuz ikisi açıklanmaktadır. Bu bulgu da dolaylı utanmanın, utanmayla ilişkili fakat bağımsız bir değişken olduğunu destekler yöndedir.

Araştırma sadece Amerikalı katılımcıları içerse de katılımcılar farklı etnik kökenlerden gelmektedirler ve örneklemin etnik dağılımı dengelidir. Bu da araştırmanın bulgularının genellenebilirliğini arttırmaktadır. Yapılan analizlerde Avrupa, Afrika, Asya ve Latin kökenliler arasında Dolaylı Utanma Ölçeğinde herhangi bir anlamlı fark bulunmamıştır. Yapılan çalışma dolaylı utanmada etnik farklılıkları inceleyen ilk çalışma olup literatüre bu yönden de katkı yapmaktadır.

Diğer taraftan utanmaya yatkınlık ölçeğinde farklı etnik kökenli katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Özellikle Asya kökenli katılımcıların daha fazla utanmaya yatkınlık göstermesi literatürle örtüşen bir bulgudur (örn., Singelis, Bond, Sharkey ve Lai, 1999). Ayrıca, utanmaya yatkınlıkta etnik gruplar arasında anlamlı bir fark olup, dolaylı utanmada anlamlı farklılıklar gözlemlenmemesi, dolaylı utanmanın utanmaya yatkınlıktan farklı olduğu fikrini destekleyen bir diğer bulgudur.

Türkiye örneklemindeki çalışmayla benzer şekilde (Uysal ve ark., 2014), dolaylı utanma ölçeğinde cinsiyet farklılıkları bulunmamıştır. Oysa ki, empati ve utanmaya yatkınlık ölçeklerinde cinsiyetler arası anlamlı farklılıklar vardır. Kadın katılımcılar erkek katılımcılardan daha yüksek düzeyde utanmaya yatkınlık ve empati rapor etmişlerdir. Empati ve utanmaya yatkınlıkta bulunan cinsiyet farklılıkları beklenen yöndedir (Davis, 1980; Kelly

ve Jones, 1997). Dolaylı utanma sadece empatiden kaynaklanan bir duygu olsaydı, Dolaylı Utanma Ölçeğinde de cinsiyet farklılıkları (empati eğilimi daha yüksek olan kadın katılımcıların daha fazla dolaylı utanma eğilimi göstermesi gibi) olması beklenirdi. Ancak, hem Türkiye hem de Amerika örneklemleriyle yapılan çalışmalarda empati ölçeğinde cinsiyet farklılıkları bulunup, Dolaylı Utanma Ölçeğinde bulunmaması, dolaylı utanmanın empatik utanmadan ibaret olmadığı fikrini desteklemektedir.

Daha önceden ifade edildiği gibi, Türkiye örnekleminde yapılan bu çalışmanın bulguları, Amerika örneklemindeki bulgularla örtüşmektedir. Bu da dolaylı utanma duygusunun farklı sosyal toplumlar içinde yer eden ve benzer şekilde işleyen bir duygu olduğuna işaret etmektedir. Aslında bu kavram yakın zamanda toplum içinde de yer edinmeye başlamıştır. Örneğin Almanca’da dolaylı utanmayı ifade eden “fremdschämen” kelimesi 2009 yılında sözlüğe girmiştir (<http://www.germany.info/>). Fince’de “myötähäpeä” veya İspanyolca’da “pena/verguenza ajena” kelimeleri dolaylı utanmayı ifade etmek için kullanılmaktadır. İleride yapılacak olan çalışmalarda dolaylı utanma kavramı farklı kültürlerde karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Yapılan araştırmanın bazı eksikleri de bulunmaktadır. Katılımcılar öğrenci örnekleminde oluşmaktadır, bu da bulguların dış geçerliliğini kısıtlamaktadır. İleride daha genellenebilir örneklerle yapılacak olan çalışmalar bu kısıtlılığın giderilmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca, araştırma tamamen anketle ölçülmüş değişkenler içermektedir. Bu yöntem ölçeğin yapısal ve ayırıcı geçerliği hakkında bir fikir verse de, ölçeğin yordayıcı geçerliği hakkında bir çıkarım yapılmasına imkan vermemektedir. Örneğin, Türkiye örneklemleriyle yaptığı araştırmada Dolaylı Utanma Ölçeğinin yordayıcı geçerliği de gösterilmiştir (Uysal ve ark., 2014). Bu ölçeğin, utanmaya yatkınlık, empati ve perspektif almadan bağımsız olarak, katılımcılara izletilen bir video klip sonrası oluşan dolaylı utanmayı yordadığı bulunmuştur. İleride yapılacak olan araştırmalarda, dolaylı utanma duygusunun davranışsal veya fizyolojik yöntemlerle ölçülmesi Dolaylı Utanma Ölçeğinin yordayıcı geçerliği hakkında daha fazla bilgi verecektir.

Sonuç olarak, dolaylı utanma konusunda literatürdeki araştırmalar çok kısıtlı sayıdadır ve bu ilginç duygusal tepkiyi daha iyi anlayabilmemiz için daha fazla araştırma gerekmektedir. Bu araştırma da yeni geliştirilmiş olan dolaylı utanma ölçeğinin farklı bir kültürde geçerlik ve güvenilirliğini incelemekle kalmamış, literatüre dolaylı utanmanın sadece utanmaya yatkınlık ve empati ile açıklanamayacağını destekleyen bulgular da eklemiştir. Ancak utanma belirtileri göstermediği için empati kurmanın mümkün olmadığı ya da paylaşılan bir sosyal kimlik üzerinden doğrudan benliğe ilişkin bir tehdit

içermeyen koşullarda bile insanların başkasının içinde bulunduğu küçük düşürücü durumdan dolayı utanmasının neden kaynaklandığı bu çalışma sonucunda tam anlamıyla açıklanamamıştır. Bu bakımdan bu çalışma, söz konusu koşullarda meydana gelen dolaylı utanmanın neden kaynaklandığının incelenmesi için bir temel oluşturacaktır. Buna ilaveten, dolaylı utanmanın hangi sosyal davranış değişkenleriyle (örn., yardım etme davranışı) ilişkili olduğunun ve kişilerarası ilişkiler açısından olası işlevlerinin anlaşılabilmesi için yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Araştırmanın bulguları, dolaylı utanmanın, utanma ve suçluluk gibi kendilik bilinciyle ilgili duygulardan hangi yönlerde farklılaştığını anlamada ileride yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Davis, M. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 10, 85.
- Edelmann, R. J. (1985). Individual differences in embarrassment: Self-consciousness, self-monitoring and embarrassability. *Personality and Individual Differences*, 6(2), 223-230.
- Else-Quest, N. M., Higgins, A., Allisoni C. ve Morton, L. C. (2012). Gender differences in self-conscious emotional experience: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 138(5), 947 - 981.
- Feinberg, M., Willner, R. ve Keltner, D. (2012). Flustered and faithful: Embarrassment as a signal of prosociality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102, 81-97.
- Fenigstein, A., Scheier, M. F. ve Buss, A. H. (1975). Public and private self-consciousness: Assessment and theory. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43(4), 522-527.
- Hawk, S. T., Fischer, A. H. ve Van Kleef, G. A. (2011). Taking your place or matching your face: Two paths to empathic embarrassment. *Emotion*, 11(3), 502.
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Kelly, K. M. ve Jones, W. H. (1997). Assessment of dispositional embarrassability. *Anxiety, Stress, and Coping: An International Journal*, 10(4), 307-333.
- Keltner, D. (1995). Signs of appeasement: Evidence for the distinct displays of embarrassment, amusement, and shame. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 441-454.
- Keltner, D. ve Anderson, C. (2000). Saving face for Darwin: The functions and uses of embarrassment. *Current Directions in Psychological Science*, 9(6), 187-192.
- Krach, S., Cohrs, J. C., de Echeverria Loebell, N. C., Kircher, T., Sommer, J., Jansen, A. ve Paulus, F. M. (2011). Your flaws are my pain: Linking empathy to vicarious embarrassment. *PLoS One*, 6(4), e18675.
- Leary, M. (1983). A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9, 371-375.
- Marcus, D. K. ve Miller, R. S. (1999). The perception of "live" embarrassment: The social relations analysis of class presentations. *Cognition and Emotion*, 13, 105-117.
- Marcus, D. K., Wilson, J. R. ve Miller, R. S. (1996). Are perceptions of emotion in the eye of the beholder? A social relations analysis of judgments of embarrassment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(12), 1220-1228.
- Metts, S. ve Cupach, W. R. (1989). Situational influence on the use of remedial strategies in embarrassing predicaments. *Communications Monographs*, 56(2), 151-162.
- Miller, R. S. (1987). Empathic embarrassment: Situational and personal determinants of reactions to the embarrassment of another. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 1061-1069.
- Miller, R. S. (1995a). Embarrassment and social behavior. J. P. Tangney ve K.W. Fischer, (Ed.), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* içinde (322-339). New York: Guilford.
- Miller, R. S. (1995b). On the nature of embarrassability: Shyness, social evaluation, and social skill. *Journal of Personality*, 63, 315-339.
- Miller, R. S. (1996). *Embarrassment: Poise and peril in everyday life*. New York: Guilford.
- Modigliani, A. (1971). Embarrassment, facework, and eye contact: Testing a theory of embarrassment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 17, 15-24.
- Paulus, F. M., Müller-Pinzler, L., Westermann, S. ve Krach, S. (2013). On the distinction of empathic and vicarious emotions. *Frontiers in Human Neuroscience*, 7, 1-5.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and adolescent self-image*. New Jersey: Princeton University Press.
- Sabini, J., Siepmann, M., Stein, J. ve Meyerowitz, M. (2000). Who is embarrassed by what? *Cognition & Emotion*, 14(2), 213-240.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlamasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(33), 27-32.
- Scheier, M. F. ve Carver, C. S. (1985). The Self-Consciousness Scale: A revised version for use with general populations. *Journal of Applied Social Psychology*, 15(8), 687-699.
- Semin, G. R. ve Manstead, A. S. R. (1982). The social implications of embarrassment displays and restitution behavior. *European Journal of Social Psychology*, 12, 367-377.
- Singelis, T. M., Bond, M. H., Sharkey, W. F. ve Lai, C. S. Y. (1999). Unpackaging culture's influence on self-esteem and embarrassability: The role of self-construals. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30(3), 315-341.
- Stocks, E. L., Lishner, D. A., Waits, B. L. ve Downum, E. M. (2011). I'm embarrassed for you: The effect of valuing and perspective taking on empathic embarrassment and empathic concern. *Journal of Applied Social Psychology*, 41(1), 1-26.
- Tangney, J. P., Miller, R. S., Flicker, L. ve Barlow, D. H. (1996). Are shame, guilt, and embarrassment distinct emotions? *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1256-69.
- Thornton, K. C. (2003). When the source of embarrassment is a close other. *Individual Differences Research*, 1(3), 189-200.
- Uysal, A., Akbaş, G., Helvacı, E. ve Metin, İ. (2014). Validation and correlates of the vicarious embarrassment scale. *Personality and Individual Differences*, 60, 48-53.

Summary

The Reliability and Validity of Vicarious Embarrassment Scale in An American Sample

İrem Metin Orta
Atılım University

Ahmet Uysal
Middle East Technical University

Elif Helvacı
Başkent University

Gülçin Akbaş
Middle East Technical University

Jennifer L. Bryan
Houston University

Embarrassment is an unpleasant emotion experienced when individuals violate social norms and expectations. Embarrassed individuals believe that their social image is damaged in the eyes of others, and these individuals may need social approval for restoring their images (Sabini, Siepmann, Stein, & Meyerowitz, 2000; Tangney, Miller, Flicker, & Barlow, 1996). For instance, they may engage in prosocial behaviors (Modigliani, 1971). In addition, observers may feel trust, liking, and forgiveness toward embarrassed individuals (Keltner & Anderson, 2000; Miller, 1996) and perform kind, supportive, and empathic behaviors (Metts & Cupach, 1989).

Recent studies suggest that individuals may also feel embarrassed after witnessing embarrassing behaviors of others (Miller, 1987; Krach et al., 2011; Uysal, Akbaş, Helvacı, & Metin, 2014). For instance, watching an embarrassing experience of someone on TV may lead to feelings of discomfort and embarrassment in the observers. This emotional response is known as *empathic embarrassment* (EE; Miller, 1987) or *vicarious embarrassment* (VE; Krach et al., 2011). Although both concepts connote feelings of embarrassment in response to others' wrongdoings, theoretical and empirical research mentioned below support the distinction between these two concepts.

Research shows that observers may empathize with embarrassed individuals, take their perspective, and as a result feel embarrassed (Hawk, Fischer, & Van Kleef, 2011). However, the observers may also feel embarrassed even in situations where the actor does not show any sign of embarrassment (Hawk et al., 2011; Krach et al., 2011; Miller, 1987). Recent studies revealed that this feeling is independent from empathy and perspective taking (Uysal et al., 2014). Besides, research suggests that neural mechanism for EE and VE are different (Paulus,

Müller-Pinzler, Westermann, & Krach, 2013). Therefore, we think that embarrassment in response to the behaviors of others may not be completely due to empathic responding, and it is more appropriate to call this emotion as "*vicarious embarrassment*". The previous study shows that VE is positively associated with susceptibility to embarrassment, empathy, perspective-taking, and fear of negative evaluation, while it is negatively associated with self-esteem in a Turkish sample (Uysal et al., 2014). The present study, in particular, examines the reliability and validity of the Vicarious Embarrassment Scale (VES) developed by Uysal et al. (2014) along with related variables in an American sample.

Variables Related with Vicarious Embarrassment

EE studies focused on the role of empathy and perspective taking, and revealed significant positive associations between EE and these variables (e.g., Hawk et al., 2011; Miller, 1987). Similarly, we expected positive associations between VE and these variables in the current study. In addition, VE may be associated with susceptibility to embarrassment, fear of negative evaluation, self-esteem and self-consciousness. Individuals with high susceptibility to embarrassment are more prone to embarrassment independently of social context and conditions (Kelly & Jones, 1997; Miller, 1995), and show more VE tendencies (Miller, 1987; Uysal et al., 2014). Thus, we expected a moderate positive association between VE and susceptibility to embarrassment.

Studies about embarrassment stress that people feel embarrassed when they feel that they fail to meet others' expectations (Marcus, Wilson, & Miller, 1996). Past research shows that fear of negative evaluation is positively associated with embarrassment (Miller, 1995) and VE (Miller, 1987; Thornton, 2003). Similarly, we expected a positive association between VE and fear of negative

evaluation. Studies also show that self-esteem negatively predicts embarrassment (Miller, 1995) and participants with low self-esteem report higher VE (Miller, 1987; Thornton, 2003). Thus, we expected a negative association between VE and self-esteem. Lastly, research revealed that individuals with high consciousness, who are highly concerned about how they appear in the eyes of others, are more prone to embarrassment (Edelmann, 1985). Hence, we hypothesized a positive association between VE and self-consciousness. A recent meta-analysis investigating self-conscious emotions (Else-Quest, Higgins, Allison, & Morton, 2012) revealed gender differences in guilt and shame, but not in embarrassment. This study also showed that ethnicity acts as a moderator between guilt and shame while it has no effect on embarrassment. Furthermore, Uysal and colleagues (2014) reported that there were no gender differences on VE in a Turkish sample. In the light of these findings, we explored gender and ethnic differences in VE, but we did not have a specific hypothesis.

As previously stated, the purpose of this study is to test reliability and validity of VES in an American sample, replicating the findings of Uysal and colleagues (2014) in a different sample. In short, it was hypothesized that VE would be positive associated with susceptibility to embarrassment, empathy, perspective taking, fear of negative evaluation, and self-consciousness, whereas, it would be negatively associated with self-esteem.

Method

Participants and Procedure

Undergraduate students (513 female, 103 male) from University of Houston participated in the study in exchange for extra credit. Participants' ages ranged from 18 to 62 years ($M = 22$, $SD = 4.90$). Participants completed an online questionnaire packet that included measures of vicarious embarrassment and related variables.

Materials

Vicarious Embarrassment. Participants' tendency to feel embarrassed on behalf of strangers was measured by the 8-item Vicarious Embarrassment Scale (VES; Uysal et al., 2014). The items were translated into English and back-translated by experts (See Table 1). Participants rated the items on a 1 (*strongly disagree*) to 7 (*strongly agree*) scale, with higher scores indicating higher levels of vicarious embarrassment. The alpha coefficient was .93.

Susceptibility to Embarrassment. Participants' susceptibility to embarrassment was measured by the 25-item Susceptibility to Embarrassment Scale (SES; Kelly & Jones, 1997). Participants rated the items (e.g., "*I feel humiliated if I make a mistake in front of a group*") on

a 1 (*strongly disagree*) to 7 (*strongly agree*) scale, with higher scores indicating higher susceptibility to embarrassment. The alpha coefficient was .94.

Empathy and Perspective-Taking. Participants' empathy and perspective-taking skills were measured by the two subscales of Interpersonal Reactivity Index (Davis, 1980). Participants rated 7 items of Empathy subscale (i.e., "*I often have tender, concerned feelings for people less fortunate than me*") and 7 items of Perspective-taking subscale (i.e., "*I try to look at everybody's side of a disagreement before I make a decision*") using a scale of 1 (*strongly disagree*) to 7 (*strongly agree*), with higher scores indicating higher empathy and perspective-taking. The alpha coefficients were .77 and .79 for the empathy and perspective-taking subscales, respectively.

Fear of Negative Evaluation. Participants' fear of negative evaluation was measured by the 12-item Fear of Negative Evaluation Scale (Leary, 1983). Participants rated 11 items due to typing mistake in one item a 1 (*strongly disagree*) to 7 (*strongly agree*) scale (e.g., "*I often worry that I will say or do the wrong things*"), with higher scores indicating higher fear of negative evaluation. The alpha coefficient was .91.

Self-Esteem. Participants' self-esteem was measured by the 10-item Self Esteem scale (Rosenberg, 1965). Participants rated the items (e.g., "*I feel that I have a number of good qualities*") on a 1 (*strongly disagree*) to 7 (*strongly agree*) scale, with higher scores indicating higher levels of self-esteem. The alpha coefficient was .90.

Self-Consciousness. Participants' self-consciousness was measured by the 22-item Self-Consciousness Scale (Fenigstein, Scheier, & Buss, 1975; Scheier & Carver, 1985). The scale consists of three subscales: Private Self-Consciousness (e.g., "*I think about myself a lot*"), Public Self-Consciousness (e.g., "*I care a lot about how I present myself to others*"), and Social Anxiety (e.g., "*It takes me time to get over my shyness in new situations*"). Participants rated all items on a 1 (*strongly disagree*) to 7 (*strongly agree*) scale, with higher scores indicating higher level of self-consciousness in that subscale. The alpha coefficients were .74 for Private Self-Consciousness subscale and .83 for Public Self-Consciousness and Social Anxiety subscales.

Results

Factor Structure of the Vicarious Embarrassment Scale

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value (.90) and the significant Bartlett test result ($\chi^2_{28} = 3761.86$, $p < .001$) indicated that the sample is pertinent for factor analysis. Initially, exploratory factor analysis revealed only one factor with an eigenvalue greater than one, accounting

for 68 % of the variance. Next, confirmatory factor analysis using the LISREL 8.51 program and the maximum likelihood estimation revealed an unacceptable model fit ($\chi^2_{20} = 433.5, p < .001, \chi^2/df = 21.6, RMSEA = .18, NNFI = .85, CFI = .89, GFI = .85$). An examination of modification indexes indicated considerable residual correlations between items 1 and 2, 7 and 8, 5 and 6. After modifications, the final model provided an acceptable fit to the data ($\chi^2_{17} = 68.35, p < .001, \chi^2/df = 4, RMSEA = .07, NNFI = .98, CFI = .99, GFI = .97$). The communalities and factor loadings for the confirmatory and exploratory factor analyses are provided in Table 1.

Correlations of Vicarious Embarrassment Scale with Related Variables

The study variables were initially examined in terms of gender and ethnic differences. The results showed significant gender differences in susceptibility to embarrassment ($M_{\text{female}} = 3.95, M_{\text{male}} = 3.65, t_{612} = 2.4, p = .02$) and empathy ($M_{\text{female}} = 5.40, M_{\text{male}} = 4.79, t_{614} = 6, p < .001$). Females and males did not differ in VES ($M_{\text{female}} = 3.73, M_{\text{male}} = 3.76, t_{613} = -.16, p = .87$), in line with the previous findings (Uysal et al., 2014). Similarly, the results showed there were significant ethnic differences in susceptibility to embarrassment ($F_{3,557} = 4.58, p = .004$); but not in VES ($F_{3,558} = 1.14, p = .33$). Asians ($M = 4.17$) were more prone to embarrassment than Hispanics ($M = 3.85$) and African-Americans ($M = 3.63$); and Caucasians ($M = 3.97$) were more prone to embarrassment than African Americans ($M = 3.63$).

Bivariate correlations showed that VES had a positive association with susceptibility to embarrassment ($r = .49, p < .001$), empathy ($r = .18, p < .001$), perspective-taking ($r = .14, p = .001$), fear of negative evaluation ($r = .45, p < .001$), whereas it had a negative association with self-esteem ($r = -.30, p < .001$). Furthermore, VES had a positive association with private self-consciousness ($r = .33, p < .001$), public self-consciousness ($r = .35, p < .001$), and social anxiety ($r = .34, p < .001$) (See Table 2). These findings were in line with our hypotheses and similar to the findings of the Turkish sample (Uysal et al., 2014).

Finally, we conducted a multiple regression analysis to examine to what extent the study variables account for the variance in VES. Social anxiety subscale of self-consciousness was not entered into the model due to its high correlation with susceptibility to embarrassment ($r = .80, p < .001$). The findings revealed that susceptibility to embarrassment ($\beta = .32, p < .001$), private self-consciousness ($\beta = .19, p < .001$), fear of negative evaluation ($\beta = .16, p = .01$), perspective-taking ($\beta = .10, p = .01$) and self-esteem ($\beta = -.09, p = .04$) significantly predicted

VES, whereas empathy ($\beta = .07, p = .08$) and public self-consciousness ($\beta = -.09, p = .10$) did not predict VES. These variables accounted for 32% of the variance in vicarious embarrassment scale.

Discussion

In this study, we tested the reliability and validity of Vicarious Embarrassment Scale in an American sample. The results indicated that VES showed similar factor structure and associations with related variables as it did in the Turkish sample (Uysal et al., 2014). People with high vicarious embarrassment scores were more prone to embarrassment, have higher fear of negative evaluation, empathy and perspective taking, and lower self-esteem.

Additionally, regression analysis showed that these variables only accounted for 32% of variance in vicarious embarrassment. This finding suggests that vicarious embarrassment is related to, but different from susceptibility of embarrassment and other variables. Furthermore, our sample was an ethnically diverse sample, and the results revealed that there were no ethnic differences in VES, which provides further support for external validity of the scale. Although Asian individuals were more prone to embarrassment, they did not score higher on VES. These findings also suggest that vicarious embarrassment is different from susceptibility to embarrassment. There were no gender difference in VES but in empathy and susceptibility to embarrassment, replicating the findings of the Turkish sample (Uysal et al., 2014). We found that women were more empathic and more prone to embarrassment, in line with literature (Davis, 1980; Kelly & Jones, 1997). These findings indicate that vicarious embarrassment involves more than just empathy and perspective-taking.

Some limitations of the study also need to be addressed. First, the data were collected from university students, which limits external validity of the findings. Second, the study only consisted of self-report scales. Even though this method provides information about the validity of the VE scale, future studies using behavioral or physiological measures could offer more evidence for the predictive validity of the VES.

The present study replicated the reliability and validity of Vicarious Embarrassment Scale (Uysal et al., 2014), with an American sample. Moreover, it also provided some support for the argument that vicarious embarrassment cannot be explained merely by susceptibility to embarrassment and empathy. However, the literature on vicarious embarrassment is scarce, and more studies are needed to foster our understanding of this emotion.